

ISBN: 978-99955-45-42-0
УДК: 658.71:005.5(497.6)

Датум пријема рада: 28.04.2023.
Датум прихватања рада: 17.05.2023.
Прегледни научни рад

ТРАНСПАРЕНТНОСТ ЈАВНИХ НАБАВКИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

TRANSPARENCY OF PUBLIC PROCUREMENT IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Драгана Рудовић

Градска управа Града Бијељина, Република Српска, Босна и Херцеговина
dragana.rud@gmail.com
ORCID: 0009-0006-0049-0638

Тања Давидовић

Мастер студије, Факултет пословне економије, Универзитет Источно Сарајево
tanjadavidovic98@gmail.com
ORCID: 0009-0007-9423-9184

Живка Зарић

МХ ЕРС МП а.д. Требиње ЗЕДП Електро-Бијељина а.д. Бијељина, Република Српска,
Босна и Херцеговина
zivkazaric@gmail.com
ORCID: 0009-0002-4450-9987

Апстракт: Поступак јавних набавки у Босни и Херцеговини спроводи се по јасно дефинисаним правилима и прописима у оквиру Закона о јавним набавкама БиХ и позаконских аката. Сама примјена Закона има за циљ повећати транспарентност јавних набавки, доступност информација заинтересованим учесницима, регулацију трошења јавних средстава. Државни органи, јавне установе, институције и организације кроз поступак јавних набавки прибављају добра, услуге и радове од других правних лица, под условима порписаних Законом. Циљ рада јесте сагледати и анализирати функционисање и примјену Закона, затим проблеме и недостатке у самом процесу, као и жалбе на сам поступак од стране учесника. Процес спровођења јавних набавки мора оправдати начело ефикасности и економичности, конкуренције, транспарентности и једнакости међу понуђачима. Важно је нагласити да су сви понуђачи у поступку јавних набавки равноправни

Кључне ријечи: Јавне набавке, Закон, уговор, тендер, понуда, уговорни орган, понуђач

JEL класификација: K2

Abstract: *The procedure of public procurement in Bosnia and Herzegovina is carried out according to clearly defined rules and regulations within the framework of the Law on Public Procurement of Bosnia and Herzegovina and by-laws. The very application of the Law aims to increase the transparency of public procurement, the availability of information to interested participants, the regulation of the spending of public funds. State bodies, public institutions, institutions and organizations acquire goods, services and works from other legal entities through the public procurement procedure, under the conditions stipulated by the Law. The goal of the work is to review and analyze the functioning and application of the Law, then problems and shortcomings in the process itself, as well as complaints about the procedure itself by the participants. The process of conducting public procurement must justify the principle of efficiency and economy, competition, transparency and equality among bidders. It is important to emphasize that all bidders in the public procurement procedure are equal.*

Key Words: *Public procurement, Law, contract, tender, offer, contracting authority, bidder*

JEL classification: K2**1. УВОД**

Транспарентност у пословању институција власти и јавног сектора једна је од основних карактеристика демократског друштва, информације од јавног карактера морају бити доступне грађанима који ће се на тај начин информисати о раду институција и одлукама које се доносе у њихово име.

Транспарентност смањује простор за разне злоупотребе и омогућава грађанима контролу рада институција власти и јавног сектора и доприноси да се доносе квалитетније одлуке од јавног интереса.

Процес транзиције кроз који још увијек пролази Босна и Херцеговина подразумева значајне промјене у различитим областима. Једна од промјена јесте и припрема и усвајање правних прописа који дефинишу правила за функционалан, рационалан и ефикасан рад државних органа, друштва и самих грађана. Босна и Херцеговина је потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) преузела обавезу усклађивања свог законодавства са законодавством Европске уније, као и његовог ефикасног провођења.

Након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП), као дио процеса приближавања чланству у Европској унији, БиХ је извршила усклађивање Закона о јавним набавкама са законодавством Европске уније. Главни циљ усклађивања законодавства јесте стварање и функционисање унутрашњег јединственог тржишта Европске уније, гдје ће се одвијати слободно кретање људи, робе, услуга и капитала, односно уклањање препрека за слободну трговину унутар ЕУ-а.

Циљ је отварање тржишта јавних набавки међу државама чланицама, што омогућава учешће у поступцима јавних набавки и понуђачима изван граница поједине државе.

Прописи о јавним набавкама имају за циљ да регулишу систем јавних набавки у Босни и Херцеговини, односно да регулишу на који начин јавни органи набављају различите врсте услуга, роба и радова који су им потребни за обављање јавне функције. Тренутно је у примјени Закон о јавним набавкама у Босни и Херцеговини из 2014. године и измјена и допуна Закона из 2022. године. Парламентарна скупштина БиХ је након петогодишњег процеса усвојила измјене и допуне Закона о јавним набавкама, чиме је повећана транспарентност јавних набавки, а само усвајање значи да је испунила један од кључних приоритета за приближавање Европској унији. Јавне набавке по својој суштини представљају развојно питање које има велики значај за сваку земљу. Босна и Херцеговина се определијелила за европски пут, те је у складу са тим настала потреба за процесом усклађивања законодавства са правом Европске уније у овој области.

Јавне набавке представљају значајан дио буџетске потрошње и имају директан утицај на економију једне земље. Сваке године се издвајају огромне суме новца за различите врсте набавки. Прописи из јавних набавки обавезују уговорне органе да омогуће активну конкуренцију између учесника у поступку јавне набавке као и сврсиходно, рационално и транспарентно трошење јавних средстава.

У раду је најприје приказан правни основ и инсититуције које су важне за адекватно функционисање система јавних набавки, описан је процес јавне набавке од планирања, спровођења поступка јавне набавке и закључење уговора као и кључни проблеми у јавним набавкама у БиХ. Јавне набавке имају значајно учешће у БДП-у сваке земље у укупној јавној потрошњи и њихово ефикасно спровођење за сваку земљу је важно питање.

2. ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ СИСТЕМА ЈАВНИХ НАБАВКИ У БИХ

Према Споразуму о стабилизацији и придруживању (www.vladars.net, 2008) усклађивање закона БиХ са правом Европске Уније се проводи на основу програма који је договорили Европска комисија и Босна и Херцеговина. Подручје јавних набавки је један од приоритета усклађивања са изворима права Европске Уније. Усклађивање прописа о јавним набавкама држава чланица један је од најбитнијих услова ка стварању јединственог тржишта и уклањању препрека за слободну трговину у ЕУ, постојање услова за несметану конкуренцију један је од важних критеријума за чланство у Европској унији.

Циљ јавних набавки јесте добити најбољу вриједност за новац, институције су обавезне примјењивати правила која гарантују да ће средства бити утрошена на транспарентан начин и у складу са јавним интересом. Од функционисања система јавних набавки профитирају јавни органи, грађани као и предузећа којима јавне набавке представљају значајну пословну прилику.

2.1. Правни оквир

Процес јавне набавке обухвата набавку роба, услуга или радова како би се задовољиле одређене потребе које су неопходне за функционисање сваке државе. У Босни и Херцеговини је децентрализовани систем јавних набавки, одговорност за провођење поступка је искључиво на уговорним органима. Процес јавних набавки је регулисан Законом о јавним набавкама ("Службени гласник БиХ", број: 39/14 и 59/22) и његовим подзаконским актима, као што су правилници и упутства. На нивоу Босне и Херцеговине први Закон о јавним набавкама донесен је 2004. године, након више његових измјена и допуна у 2014. години донесен је нови Закон о јавним набавкама који се примјењује од 28.11.2014. године као и његова измјена и допуна која се примјењује од 10.12.2022. године. Сви подзаконски акти из области јавних набавки морају бити усклађени са Законом о јавним набавкама. Законом се уређује систем јавних набавки, дефинишу се поступци јавних набавки и услови за њихову примјену, утврђују права и обавезе свих учесника у поступцима, дефинише се поступак правне заштите, поступак ревизије и мониторинга у провођењу јавних набавки, као и надлежности свих институција одговорних за правилно функционисање система јавних набавки. Закон о јавним набавкама се темељи на општим принципима јавних набавки наведеним у члану 3. Закона (Службени гласник БиХ 39, 2014) а то су транспарентност, једнак третман, недискриминација, правична и активна конкуренција и ефикасно кориштење јавних средстава. Ефикасном примјеном наведених принципа уговорни органи ће осигурати ефикасност јавних набавки и спријечити могуће злоупотребе.

2.2. Институционални оквир

Институционални оквир за имплементацију Закона о јавним набавкама и подзаконских аката чине Агенција за јавне набавке и Канцеларија за разматрање жалби.

Агенција за јавне набавке Босне и Херцеговине има сједиште у Сарајеву и двије филијале са сједиштем у Бања Луци и Мостару. Филијале немају статус правних лица. Неке од надлежност Агенције за јавне набавке су: припрема и израда нацрта закона и подзаконских аката са измјенама и допунама; пружање техничке помоћи и савјетодавних мишљења уговорним органима и понуђачима у вези са правилном примјеном овог закона и подзаконских аката; мониторинг јавних набавки; организовање и одржавање обука из области јавних набавки; прикупљање података и израда анализе у вези са поступцима јавних набавки и додијељеним уговорима о јавним набавкама; израда годишњих извјештаја за Вијеће министара БиХ. Агенција има директора и Одбор Агенције. Директора Агенције именује Вијеће министара БиХ на мандат од 5 година уз могућност поновног избора. Сви уговорни органи су дужни сарађивати са Агенцијом.

Канцеларија за разматрање жалби поред Агенције за јавне набавке је надлежна за праћење примјене Закона о јавним набавкама и подзаконских аката. Канцеларија за разматрање жалби рјешава по жалбама у поступцима јавне набавке. То је самостална и независна институција са статусом правног лица

која има 17 чланова, седам чланова је у Канцеларији у Сарајеву и по пет у филијалама. Чланови Канцеларије су независни у извршавању својих функција, једнаки и везани искључиво за Устав Босне и Херцеговине и законе у БиХ а именује их Парламентарна скупштина БиХ. Сједиште Канцеларије је у Сарајеву и има двије филијале у Бањој Луци и Мостару. Канцеларија у Сарајеву надлежна је за доношење одлука по жалбама за јавне набавке чија је процијењена вриједност већа од 800.000,00 КМ. Филијале у Бањој Луци и Мостару надлежне су за доношење одлука по жалбама за јавне набавке чија је процијењена вриједност до 800.000,00 КМ, гдје се надлежност филијала одређује према ентитетском сједишту уговорних органа.

3. ФАЗЕ ПОСТУПКА ЈАВНИХ НАБАВКИ

Поступак јавних набавки, спроводи се кроз јасно дефинисана правила, процедуре и у оквиру законских прописа. Сам поступак јавних набавки пролази кроз више фаза које се могу подијелити на предтендерску фазу, тендерску фазу и посттендерску фазу.

3.1. Предтендерска фаза

Уговорни органи у првој фази (предтендерска фаза) врше процјену које робе, услуге и радови ће им требати у наредној години, те на основу вриједности тих процјена предвиђају одговарајући буџет, израђују план јавних набавки за наредну годину, као и одређују одговарајући поступак јавне набавке.

План јавних набавки је документ који се сачињава на основу потреба уговорног органа, гдје су посебно груписане набавке робе, услуге и радова, у њему се наводе: назив предмета јавне набавке, ЈРЈН број (јединствени ријечник јавне набавке - референтна номенклатура која се примјењује у поступку јавне набавке, која обезбјеђује усклађеност са осталим постојећим номенклатурама), врста поступка, да ли је планирана подјела на лотове (измјенама и допунама Закона о јавним набавкама уведена је обавеза уговорним органима да уколико набавка није подјељена на лотове у обавјештењу о набавци обавезно наведу разлог због чега набавка није подијељена на лотове), да ли се предвиђа закључење уговора или оквирног споразума, период трајања уговора или оквирног споразума, процијењена вриједност, оквирни датум покретања поступка, извор финансирања и напомена.

Закон је обавезао Уговорне органе да у року од 30 дана од усвајања буџета или финансијског плана имају обавезу да израде план јавних набавки, који је усклађу са буџетом, и исти објаве на Порталу јавних набавки. До усвајања измјена и допуна Закона о јавним набавкама није било обавезно да уговорни органи објављују план на порталу јавних набавки, исти се објављивао на интернет страници уговорног органа. Измјеном и допуном Закона о јавним набавкама обавеза уговорних органа је да на порталу јавних набавки објаве план за све врсте поступака јавних набавки (и за поступке мале вриједности: конкурентски захтјев за достављање понуда и директни споразум), што до тада није била обавеза, те је на тај начин повећана транспарентност јавних набавки.

На основу информација из плана јавних набавки понуђачи могу планирати своје будуће активности, а јавност може стећи увид на који начин уговорни органи троше јавна средства. Услов за отпочињање поступка јавне набавке јесте да је набавка предвиђена у плану јавних набавки, за набавке које нису предвиђене у плану набавки уговорни орган доноси посебну одлуку којом мијења план јавних набавки.

Измјеном и допуном Закона о јавним набавкама уведена је обавеза да прије покретања поступка јавне набавке уговорни органи проводе провјеру тржишта у сврху припреме набавке и информисања привредних субјеката о својим плановима и захтјевима у вези јавне набавке, чиме је такође повећана транспарентност поступка набавке. О претходној провјери тржишта сачињава се забиљешка о свим радњама и поступцима и улаже у спис предмета.

3.2. Тендерска фаза

У другој фази набавке (тендерска фаза) прецизно се, у складу са планом јавних набавки, дефинише техничка спецификација предмета набавке, израђује тендерска документација, објављује обавјештење о набавци, врши оцјена достављених понуда у складу са постављеним критеријумима из тендерске документације, те након оцјене понуда врши избор једног или више понуђача (зависно од врсте поступка јавне набавке).

Тендерска документација је документација која садржи минимум јасних и одговарајућих информација у односу на изабрани поступак додјеле уговора, а објављује је или кандидатима/понуђачима представља уговорни орган; ова документација укључује обавјештење о набавци, позив за достављање захтјева за учешће/понуда (почетних и коначних), техничке спецификације, критерије за квалификацију и избор најповољније понуде, нацрт или основне елементе уговора и друге релевантне документе и објашњења. Уговорни орган у тендерској документацији формулише услове и критеријуме за доставу понуда како би провео набавку која најбоље одговара његовим захтјевима и потребама. На основу тендерске документације понуђачи процјењују да ли имају интерес за набавку и да ли испуњавају услове предвиђене тендерском документацијом, те у зависности од тога припремају понуду.

Обавеза уговорних органа је да све тендерске документације објаве на Порталу јавних набавки, чиме је значајно олакшан проток информација између уговорних органа и понуђача и извршено усклађивање правног оквира са релевантним директивама Европске уније. У тендерској документацији важно је поставити јасна правила на основу којих ће уговорни орган донијети одлуку, у зависности од врсте набавке оцјена понуда се врши на основу једног од два критеријума: најнижа цијена или економски најповољнија понуда. Критеријум економски најповољније понуде је комплексан и знатно се мање користи у поступцима јавне набавке. За уговорне органе значајан недостатак представља непостојање упутства које би уговорним органима послужило као смјерница за дефинисање подкритеријума код примјене критеријума економски најповољније понуде. Квалификациони критерији остављају слободу уговорним

органима приликом бодовања понуда и често су непропорционални предмету набавке што представља разлог за жалбе потенцијалних понуђача.

Развојем портала јавних набавки транспарентност рада Канцеларије за разматрање жалби значајно је унапријеђена.

Одлуке канцеларије за разматрање жалби и одлуке Суда БиХ које се доносе по жалбама понуђача објављују се на порталу јавних набавки. Измјеном и допуном Закона о јавним набавкама (Службени гласник БиХ 59, 2022) понуђачи се путем портала јавних набавки обавјештавају да је у поступку јавне набавке уложена жалба.

3.3. Посттендерска фаза

Последња фаза (посттендерска фаза) тиче се праћења реализације уговора и обухвата управљање уговором са свим правима и обавезама који проистичу из потписаног уговора. Код реализације уговора нарочито је битно испоштовати уговорене обавезе, извршити контролу квалитета набављене робе, услуге или радова, чиме се смањује непоштовање уговорених одредби од стране добављача.

Обавеза уговорних органа је да на порталу јавних набавки објављују податке о закљученим уговорима (предмет набавке, врста поступка јавне набавке, ЈРЈН ознаку, податке о добављачу, основне елементе уговора (цијена, рок релизације, рок плаћања, гарантни рок и др.), опис измјене основних елемената уговора са датумом измјене (уколико их је било), датум закључења уговора, датум потпуне реализације уговора и укупно утрошена вриједност, напомена/образложење.

На овај начин јавности су доступне информације о закљученим уговорима и начину реализације уговора.

4. ЈАВНЕ НАБАВКЕ У БИХ И КЉУЧНИ ПРОБЛЕМИ

Јавне набавке у БиХ су децентрализоване, одговорност је пребачена на уговорне органе који су у обавези примјењивати прописе из области јавних набавки. Управо тај децентрализовани систем указао је да су проблеми у јавним набавкама повезани са више фактора, то су степен образовања и усавршавања у овој области и недовољно познавање материјалних прописа у вези самог предмета јавне набавке, а све ово утиче на правилно и законито вођење процеса јавних набавки у БиХ.

Портал „Е-набавке“ (информациони систем за електронске јавне набавке) који је доступан на веб адреси www.ejn.gov.ba са 31.12.2021. године користи 2.840 обвезника примјене Закона о јавним набавкама-уговорних тијела, и 13.469 домаћих и 2.986 страних понуђача који учествују у поступцима јавних набавки.

Агенција за јавне набавке непрекидно ради на унапређењу постојећих и увођењу нових функционалности у Информациони систем „Е-Набавке“ како би се повећала транспарентност и учинковитост у самом провођењу јавних набавки као и омогућио лакши рад свим корисницима система.

На основу података са портала „Е-набавке“ Агенција ради годишње извјештаје о спроведеним јавним набавкама који имају за циљ да се повећа ниво транспарентности система јавних набавки за јавност.

Транспарентност јавних набавки (Хајрудин Буза, 2015) је важна како би имали сазнања на који начин уговорни органи (који су обавезни примјењивати Закон о јавним набавкама) користе јавна средства. Уговорни органи сnose одговорност за тачност података које су унијели у систем „Е-набавке“.

Према извјештају Агенције за јавне набавке (Агенција за јавне набавке, 2022) (Табела 1.) укупан број објављених обавјештења о јавним набавкама у Босни и Херцеговини у систему „Е-набавке“ од 01.01.2021. године до 31.12.2021. године износи 22.476 за наведени извјештајни период, најзаступљенији је конкурентски захтјев за достављање понуда 11.294 или 50,25 %, слиједи отворени поступак са 11.085 или 49,32 %. Ова два поступка у укупном броју обавјештења износе 22.379 или 99,57 %.

Табела 1. Број обавјештења о набавци у 2021. години

Врста поступка	Укупан број обавјештења	%
Отворени поступак	11.085	49,32
Ограничени поступак	25	0,10
Преговарачки поступак са објављивањем обавјештења о набавци	40	0,17
Такмичарски дијалог	2	0,05
Конкурс за израду идејног рјешења	30	0,11
Конкурентски захтјев за достављање понуда	11.294	50,25
Укупно	22.476	100

Извор: <https://www.javnenabavke.gov.ba/>, 20.04.2023. године, Годишњи извјештај о закљученим уговорима у поступцима јавних набавки у 2021. години

Укупна вриједност додијељених уговора путем јавних набавки (Табела 2.) у БиХ у 2021. години износи 2.803.956.860,08 КМ.

Табела 2. Подаци о додијељеним уговорима у поступцима јавних набавки за 2021. годину:

КМ	Поглавље I	Поглавље V	Анекс II	Укупно КМ
	2.283.909.741,60	294.533.611,33	225.513.507,15	2.803.956.860,08
%	81.45	10.50	8.05	100

Извор: <https://www.javnenabavke.gov.ba/>, 20.04.2023. године, Годишњи извјештај о закљученим уговорима у поступцима јавних набавки у 2021. години

Поглавље I (Табела 3) обухвата поступке јавних набавки: отворени поступак, ограничени поступак, преговарачки поступак са објавом обавјештења о набавци и преговарачки поступак без објаве обавјештења о набавци, такмичарски дијалог и конкурс за израду идејног рјешења.

Табела 3. Укупна вриједност додијељених уговора за поступке из Поглавља I

Врста поступка	КМ
Отворени поступак	1.810.337.682,89
Ограничени поступак	63.457.555,80
Преговарачки поступак са објавом обавјештења о набавци	77.354.935,80
Преговарачки поступак без објаве обавјештења о набавци	332.759.567,89
УКУПНО:	2.283.909.741,60

Извор: <https://www.javnenabavke.gov.ba/>, 20.04.2023. године, Годишњи извјештај о закљученим уговорима у поступцима јавних набавки у 2021. години

Поглавље V (Табела 4) обухвата: конкурентски захтјев за достављање понуда и директни споразум.

Табела 4. Укупна вриједност додијељених уговора за поступке из Поглавља V

Врста поступка	КМ
Конкурентски захтјев за достављање понуда	159.245.165,00
Директни споразум	135.288.446,33
УКУПНО:	294.533.611,33

Извор: <https://www.javnenabavke.gov.ba/>, 20.04.2023. године, Годишњи извјештај о закљученим уговорима у поступцима јавних набавки у 2021. години

Анекс II обухвата друштвене и друге посебне услуге које су набављене у складу са Правилником о поступку додјеле Уговора из Анекса II. Укупна вриједност додијељених уговора за услуге из Анекса II према Правилници у 2021. години износи 225.513.507,15 КМ.

Праћењем поступака јавних набавки у 2021. години од стране Агенције за јавне набавке, као битне слабости у уговорним органима које се понављају из године у годину су: слабости и проблеми у обезбјеђењу капацитета за обављање послова јавних набавки, непостојање интерних прописа у уговорним органима који би дефинисали све интерне процедуре у уговорном органу, сем оних које су дефинисане Законом и подзаконским актима; у комисије за јавне набавке се именују запослени само да би се задовољила форма, а не према стварним захтјевима које дефинише Правилник о успостављању и раду комисије; непостојање интерног мониторинга у уговорном органу; изостанак стручних кадрова приликом дефинисања техничких спецификација које треба да омогуће једнак третман свих потенцијалних понуђача; кашњење приликом усвајања буџета/финансијског плана као и недостављање извјештаја о завршеном поступку јавне набавке.

Слабости у јавним набавкама су везане за неблаговремено усвајање буџета/финансијских планова а то директно утиче на неблаговремено и квалитетно планирање у уговорном органу. Неблаговремено усвајање буџета

доводи до кашњења у покретању поступака јавних набавки и додјеле уговора, а што за резултат има продужавање кориштења раније закључених уговора, као и закључивање додатних уговора тзв. Анекса уговора а које Закон не познаје.

У случају уочавања одређених неправилности у поступку јавних набавки понуђачи имају могућност улагања жалбе, у складу са ЗЈН. Канцеларија за разматрање жалби има основну надлежност да разматра и рјешава жалбе у поступку јавних набавки.

У току 2021 године Канцеларија за разматрање жалби (Канцеларија за разматрање жалби, 2022) за примила је 3.782 жалбе које су поднесене у поступку јавних набавки (Табела 5)

Табела 5. Број ријешених и неријешених жалби у 2021. години

		%
Број ријешених жалби	3.478	91,96
Број неријешених жалби	304	8,04
УКУПНО:	3.782	100

Извор: <https://urz.gov.ba/>, 20.04.2023. године, *Извјештај о раду Канцеларије за разматрање жалби за 2021. године*

Од укупног броја ријешених жалби 1.183 су прихваћене, 607 одбијене и 1.688 одбачене, обустављене и прослијеђене.

ЗАКЉУЧАК

Транспарентност је један од основних принципа јавних набавки, уговорни органи у Босни и Херцеговини дужни су да примјењују Закон о јавним набавкама и да транспарентно проводе поступке јавних набавки како би се осигурао једнак трентман свих понуђача и постигао циљ да се набави најбоља вриједност за уложени новац. Закон о јавним набавкама БиХ требало би да осигура да се новац из буџета прикупљен од пореза грађана троши на транспарентан начин и најефикаснијом врстом поступка јавне набавке. Транспарентност поступка јавне набавке је битна из разлога како би јавност могла имати увид и примјетити евентуалне неправилности код трошења буџетских средстава. Након усвајања измјена Закона о јавним набавкама БиХ, који је унаприједио транспарентност и систем антикоруптивних мјера, БиХ је добила препоруку за статус кандидата за чланство у Европској унији. Транспарентност јавних набавки обезбјеђује транспарентно трошење јавног новца. Информације о додијели уговорима постале су доступне на Порталу јавних набавки за све проведене поступке јавних набавки и конкурентски захтјев за достављање понуда и директни споразум, чиме је повећана транспарентност у јавним набавкама. Након ових измјена остале су бројне недоречености на којима је потребно радити, а оне се односе на мањак механизма за кажњавање прекршилаца закона као и на то да је остао политички утицај на именовање и рад чланова Канцеларије за разматрање жалби.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] www.vladars.net. (2008, 6 16). *Споразум о стабилизацији и придруживању*. Retrieved 4 20, 2023, from влада РС: <https://www.vladars.net/sr>
- [2] Агенција за јавне набавке. (2022, 11 01). *Годишњи извјештај о закљученим уговорима у поступцима јавних набавки у 2021. години*. Retrieved from Агенција за јавне набавке: <https://www.javnenabavke.gov.ba>
- [3] Канцеларија за разматрање жалби. (2022, 5 27). *Извјештај о раду Канцеларије за разматрање жалби за 2021.годину*. Retrieved 4 21, 23, from Извјештај о раду Канцеларије за разматрање жалби за 2021.годину: <https://urz.gov.ba/index.php?id>
- [4] Службени гласник БиХ 39. (2014, 4 29). Закон о јавним набавкама. *Службени гласник БиХ*, 17.
- [5] Службени гласник БиХ 59. (2022). Закон о измјенама и допунама Закона о јавним набавкама. *Службени гласник БиХ*, 17.
- [6] Хајрудин Буза, С. Т. (2015). *Јавне набавке леглатива и пракса*. Сарајево: Факултет за управу.

SUMMARY

We tried to show how important transparency is in the public procurement process and to analyze to what extent the public procurement system in Bosnia and Herzegovina ensures transparency in the entire process of public procurement, from the planning stage to the implementation of the contract. The aim of the paper is to point out the necessity of transparency of the entire public procurement procedure, as well as the procedures by which contracting authorities most often spend public funds. The principle of transparency obliges contracting authorities to provide all potential bidders with the availability of relevant information related to public procurement. Transparency of public procurement plays an important role in public procurement, strengthens responsibility in the work of public authorities and enables savings in the public sector. Based on the analysis of the public procurement system, we conclude that the current level of transparency is in line with the requirements prescribed by international standards: potential bidders are informed about future procurements, and plan their activities accordingly; calls for public procurement together with the tender documentation are published on the public procurement portal, which is accessible to everyone; information on awarded contracts is published on the public procurement portal and is available to everyone; contracting authorities also publish information on the manner in which the contracts were implemented on the portal.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License